

Makse- ja arveldussüsteemide järelevaatamise raamkava

Raamkava eesmärk on kirjeldada makse- ja arveldussüsteemide järelevaatamise ülesannete täitmist Eesti Pangas ja põhimõtteid, mida seejuures järgitakse. Raamkava on mõeldud järgimiseks kooskõlas õigusaktides kehtestatud nõuetega ja ei mõjuta õigusaktide tõlgendamist. Kui raamkava ja õigusakti terminikasutus on erinev, lähtutakse õigusakti terminoloogiast.

Järelevaatamise olemus ja eesmärk

Makse- ja arveldussüsteemide järelevaatamisega analüüsib Eesti Pank makse- ja arveldussüsteemide ülesehitust ja toimimist, tuvastab süsteemides olevad riskid, teeb soovitusi riskide vähendamiseks ja jälgib soovitusete täitmist.

Järelevaatamise eesmärk on säilitada ja vajaduse korral kasvatada järelevaadatavate süsteemide toimekindlust, tõhusust ja usaldusväarsust. Eesmärgi saavutamiseks annab Eesti Pank süsteemide pidajatele soovitusi¹ ja vajaduse korral avalikustab need. Süsteemi toimekindluse, sh jääkriskide aktsepteerimise ulatuse eest vastutab süsteemihaldur.

Makse- ja arveldussüsteemide järelevaatamine on keskpanga ülesanne. Makse- ja arveldussüsteemide turvaline ja tõhus toimimine on oluline eeltingimus sellele, et keskpangad oleksid võimelised kaasa aitama finantsstabiilsuse hoidmisele, rahapoliitika tegemisele ja raharingluse tõrgeteta toimimisele.

Järelevaatamise põhimõtted

Eesti Panga prioriteet on järele vaadata kodumaiselt hallatavaid süsteemselt olulisi makse- ja arveldussüsteeme, mille järelevaatamise ainuvastutus lasub Eesti Pangal. Lisaks vaatab Eesti Pank järele olulisi makse- ja arveldussüsteeme ning osaleb eurosüsteemi järelevaatamise ühistegevuses.

Süsteemselt mitteoluliste ehk oluliste makse- ja arveldussüsteemide järelevaatamisele võtmisel ja eurosüsteemi järelevaatamise ühistegevuses osalemisel lähtub Eesti Pank olulisuse ja riskipõhisuse põhimõttest, hinnates süsteemide mõju finantsstabiilsusele, rahapoliitika tegemisele ja raharingluse tõrgeteta toimimisele.

Järelevaataja rolli täitmisel on oluline tagada sõltumatus makse- ja arveldussüsteemide käitaja rollist, et vältida võimalikke huvide konflikte. Sõltumatuse tagamiseks vastutab poliitika ja järelevaatamise allosakonna juhataja järelevaataja rolli täitmise eest otse keskpanga juhatuse ees ega sõltu maksesüsteemi käitaja rollist ja huvidest.

Eesti Pank täidab järelevaataja rolli Euroopa Liidu toimimise lepingus,² Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirjas,³ Eesti Panga seaduses,⁴ makseasutuste- ja e-raha seaduses,⁵ rahvusvaheliselt ja eurosüsteemis tunnustatud standardites (lisa 1, 2) ning käesolevas raamkavas sätestatu kohaselt.

---

¹ EPS § 24 (2) 2).

² *The Treaty establishing the European Community, Article 127(2).*

³ *Statute of the European System Central Banks (ESCB) and of the European Central Bank (ECB), Article 3.*

⁴ EPS § 24². Maksesüsteemide järelevaatamine.

⁵ MERAS § 15 (1) 18).

Eesti maksekeskkonda mõjutavad makse- ja arveldussüsteemid

Eestis toimivad järgmised mitut osapoolt hõlmavad makse- ja arveldussüsteemid:

Maksesüsteemid

- pankadevaheline maksesüsteem TARGET2-Eesti, mille haldur on Eesti Pank
- kaardimaksete süsteem, mille haldur on Nets Estonia AS
- makseasutuste vahelised maksesüsteemid⁶

Finantsinstrumentide arveldussüsteemid

- väärtpapieriarveldussüsteem, mille haldur on Nasdaq CSD SE

Euroopa ühisturu arengu tõttu mõjutavad Eesti maksekeskkonda üha rohkem ka väljaspool Eestit asutatud üleeuroopalised makse- ja arveldussüsteemid. Eesti pankadevahelised jaemaksed arveldatakse üleeuroopalises jaemaksesüsteemis STEP2 või välkmaksete süsteemis RT1, mida haldab EBA Clearing. Mõned pangad kasutavad süsteemi SEPA-Clearer või teevad makseid oma emapankade kaudu.

Eesti Panga kui järelevaataja ülesanded

Makse- ja arveldussüsteemide ülesehituse ja toimimise usaldusväärsele kaasaaitamiseks täidab Eesti Pank järelevaatajana järgmisi ülesandeid:

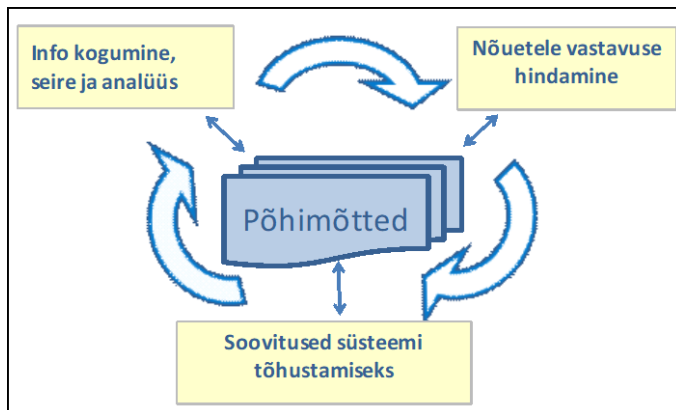
- seirab maksekeskkonda ning analüüsib süsteemide ülesehitust ja toimimist
- hindab süsteemide mõju finantsstabiilsusele, rahapoliitika tegemisele ja raharingluse tõrgeteta toimimisele ning eristab süsteemselt olulised makse- ja arveldussüsteemid olulistest makse- ja arveldussüsteemidest
- tuvastab makse- ja arveldussüsteemid, mis kuuluvad Eesti Panga järelevaatamise alla
- kehtestab kodumaistele makse- ja arveldussüsteemidele järelevaatamise nõuded
- hindab järelevaadatavate süsteemide vastavust nõuetele ja tuvastab süsteemides ilmnevad riskid
- annab makse- ja arveldussüsteemide pidajatele soovitusi, kuidas parandada turvalisust ja tõhusust, ning jälgib soovitude ja meetmete rakendamist
- kiidab õigusaktides sätestatud juhtudel heaks maksesüsteemide toimimise reeglid ja põhimõtted
- osaleb maksekeskkonna edendamisel ning poliitika ja õigusraamistiku kujundamisel ja rakendamisel lähtuvalt järelevaatamise põhimõtetest, sõltumata Eesti Panga käitaja rollist ja arvestades turu vajadusi

Järelevaatamise protsess

Makse- ja arveldussüsteemide järelevaatamine on pidev protsess, kus pannakse paika põhimõtted ehk poliitika (lisa 1). Põhimõtetest lähtudes seirab ja analüüsib keskpank loomisel olevaid, arendatavaid ja järelevaadatavaid makse- ja arveldussüsteeme, hindab süsteemide vastavust järelevaatamise nõuetele ning annab vajaduse korral süsteemi pidajatele soovitusi, kuidas teha süsteeme tõhusamaks ja turvalisemaks.

---

⁶ Tegevust alustanud AS Talveaed haldab praegu maksesüsteemi TLVD&EasyPay.

Joonis. Makse- ja arveldussüsteemide järele vaatamise protsess

Makse- ja arveldussüsteemide seire ja analüüs

Selleks, et järele vaataja saaks oma rolli täita, peab tal olema piisavalt teavet selle kohta, kuidas makse- ja arveldussüsteemid turul toimivad ja kuidas on süsteemid omavahel seotud. Peamised teabeallikad on süsteemide reeglid, talitluspidevuse tagamise põhimõtted, süsteemihaldurite regulaarsed ja/või erakorralised aruanded, süsteemihaldurite enesehinnangud, kohtumised süsteemihalduriga, hinnangud õiguseksperditelt ja/või audiitoritelt ning info teistelt keskpankadelt või järelevalveasutustelt.

Makse- ja arveldussüsteemide regulaarse seire, (s.o süsteemi toimimise jälgimise, analüüsi ja intsidentide ning nende põhjuste uurimise) põhjal annab Eesti Pank üldhinnangu makse- ja arveldussüsteemide toimimisele. Järele vaataja üldhinnang avaldatakse kaks korda aastas Finantsstabiilsuse Ülevaates.

Makse- ja arveldussüsteemide hindamine

Keskpank hindab neid makse- ja arveldussüsteeme, mis kuuluvad raamkava kohaselt järele vaatavate süsteemide hulka. Eesti Pank hindab vähemalt iga kolme aasta tagant, kas süsteem vastab kehtestatud nõuetele. See võib tähendada süsteemi täielikku hindamist või kehtiva hinnangu ülevaatamist. Vahepealsel perioodil antakse hinnang süsteemides kavandatavatele muudatustele. Makse- ja arveldussüsteemide täielik hindamine viiakse läbi ka siis, kui muutuvad süsteemidele kehtivad järele vaataja nõuded.

Eesti Pank kasutab makse- ja arveldussüsteemide hindamisel eurosüsteemis järele vaatamise nõuetena vastu võetud rahvusvahelisi CPMI-IOSCO⁷ finantsturgude infrastruktuuridele kehtivaid põhimõtteid.⁸ Eesti Pank võib lisaks nendele standarditele ja põhimõtetele kehtestada makse- ja arveldussüsteemidele Eesti turuvajadustele vastavaid riigisiseseid järele vaatamise nõudeid ja kriteeriume.

Makse- ja arveldussüsteemide hindamise eesmärk on kindlustada, et süsteemi reeglid ja protseduurid võimaldavad kontrollida ja minimeerida süsteemides olevaid riske ning et riskide maandamise meetmed oleksid piisavalt tugevad, et toime tulla mistahes probleemiga. Makse- ja arveldussüsteemide hindamise käigus pöörab keskpank tähelepanu järgmistele aspektidele:

- süsteemi tehniline lahendus ja töökindlus
- õigusraamistik (seadused, määrused ja süsteemi reeglid)
- juhtimise kord

⁷ CPMI-IOSCO Principles for Financial Market Infrastructures, CPMI (Committee on Payments and Market Infrastructures); IOSCO (Technical Committee of the International Organization of Securities Commissions – International Organisation of Securities Commissions).

⁸ Maksesüsteemidele järele vaataja nõuete rakendamise aluseks on EKP määrus süsteemselt oluliste maksesüsteemide järele vaataja nõuete kohta ja jaemaksete järele vaatamise raamistik.

- riskide teadvustamine ja juhtimine (õiguslike, krediidi-, likviidsus- ja tegevusriskide, üldiste äririskide, esindaja-, investeerimis- ja muude riskide tuvastamine, mõõtmine ja jälgimine ning ülemäärase riski vähendamine)
- talitluspidevuse tagamine
- makse- ja arveldussüsteemi tõhusus (süsteem peab vastama kasutajate vajadustele ja toimima kuluefektiivselt, jäädes seejuures töökindlaks, ning vastama seatud teenustaseme eesmärkidele)
- süsteemile juurdepääsu tingimused ja süsteemi liikmesus
- süsteemi reeglite avalikustamine

Eesti Pank hindab makseasutuste loodavaid maksesüsteeme enne nende käikulaskmist ja annab hinnangu maksesüsteemi toimimise tehnilistele, majanduslikele ja õiguslikele põhimõtetele ning süsteemi tööd korraldavate reeglite kavandile (lisa 3).⁹

Soovitused süsteemide tõhususe suurendamiseks ehk muutuste esilekutsumine

Makse- ja arveldussüsteemide hindamise tulemus võib olla kas positiivne, juhul kui süsteem vastab kõigile sellele kehtestatud nõuetele või (osaliselt) negatiivne, juhul kui süsteem ei vasta nõuetele täielikult. Kui järelevaataja on tuvastanud, et nõuetele vastavuses on puudujääke, ning antud hinnang on nõuetele a) enamjaolt vastav, b) osaliselt vastav või c) mittevastav, siis annab järelevaataja süsteemihaldurile soovitusi turvalisuse või tõhususe parandamiseks ja jälgib soovitude rakendamist. Järelevaataja kasutab soovitude andmisel peamiselt moraalset survet. Järelevaataja hindamisaruande peamised leiud ja soovitused avalikustatakse Eesti Panga veebilehel.

Makse- ja arveldussüsteemide olulisuse kriteeriumid

Maksesüsteemide kriteeriumid

Maksesüsteemina käsitletakse reeglite ja protseduuride kogumit maksete arveldamise kohta, mis on kehtestatud vähemalt kolme poole vahel sõlmitud lepingu alusel. Maksesüsteemid liigitatakse kas süsteemselt oluliseks (SIPS¹⁰) või oluliseks (non-SIPS) nende finantsmõju, turuosa, piiriülese tegevuse ja teiste finantsturu taristutega seotuse järgi.¹¹

Maksesüsteem liigitub süsteemselt oluliseks maksesüsteemiks (SIPS), kui:

- a) süsteem arveldab eurodes või tegutseb euroalal ja see on nimetatud direktiivi 98/26/EÜ kohaselt määratud süsteemiks ning
- b) kalendriaastal jooksul ilmneb vähemalt kaks järgmistest asjaoludest:
  - i) selle päeva keskmine euromaksete käive ületab kümme miljardit eurot
  - ii) Euroopa Liidus töödeldud euromaksete turuosa vastab vähemalt ühele järgmistest tingimustest:
    - 15% euromaksete koguarvust liidus
    - 5% piiriüleste euromaksete koguarvust liidus
    - 75% euroala liikmesriigi euromaksete koguarvust
  - iii) selle piiriülene tegevus (st osalejad, kelle asukoht ei ole süsteemselt olulise maksesüsteemi käitaja riigis, ja/või piiriülesed ühendused teiste maksesüsteemidega) hõlmab vähemalt viit

⁹ Makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse § 15 (1) 18) kohaselt.

¹⁰ SIPS – *systemically important payment system*.

¹¹ Maksesüsteemide kriteeriumid on toodud EKP määruses, mis kehtestab maksesüsteemide järelevaatamise nõuded.

riiki ja sellest moodustub vähemalt 33% selle süsteemselt olulise maksesüsteemi töödeldud euomaksete koguarvust

iv) seda kasutatakse teiste finantsturutaristute arveldusteks

Süsteemselt olulisteks maksesüsteemideks võivad olla nii suurmaksesüsteemid (LVPS¹²) kui ka jaemaksesüsteemid (RPS¹³). Suurmaksesüsteem on maksesüsteem, mille kaudu tehakse suure väärtusega ja/või ajakriitilisi makseid, isegi kui makse suuruse alampiiri ei ole määratud. Jaemaksesüsteem on süsteem, mille kaudu tehakse tavaliselt suures koguses väikese väärtusega makseid (kreeditorraldused, otsekorraldused, tšekid).

Kõik suurmaksesüsteemid on üldjuhul süsteemselt olulised – ent isegi kui nad seda ei ole, kehtivad neile siiski samad nõuded mis süsteemselt olulistele maksesüsteemidele. Jaemaksesüsteemid võivad olla nii süsteemselt olulised kui ka olulised.

Jaemaksesüsteemid, mis ei liigitu süsteemselt olulisteks, kuid millel on oluline roll nii finantsüsteemi turvalisuse kui ka kodanike usalduse säilimisel euro vastu, on olulised maksesüsteemid. Olulised jaemaksesüsteemid liigitatakse turuosa suuruse järgi:

- silmapaistvalt oluliseks (PIRPS¹⁴), kui selle turuosa on üle 25% liikmesriigi euomaksete arvust
- muuks jaemaksesüsteemiks (ORPS¹⁵), kui selle turuosa jääb alla 25% liikmesriigi euomaksete arvust

Väärtpaberiarveldussüsteemi olulisus

Kõik väärtpaberiarveldussüsteemid on süsteemselt olulised nende kriitilise rolli tõttu teenindatavatel turgudel¹⁶ ning vastastikuse seotuse ja mõju tõttu finantsüsteemi stabiilsusele.

Eesti Panga järelevaldatavad makse- ja arveldussüsteemid

Eesti Pank on järgmiste süsteemselt oluliste ja oluliste makse- ja arveldussüsteemide järelevaldaja:

- suurmaksesüsteemi TARGET2 osasüsteem TARGET2-Eesti
- Nasdaq CSD hallatav Eesti väärtpaberiarveldussüsteem
- Nets Estonia hallatav kaardimaksete süsteem

Suurmaksesüsteemi TARGET2 osasüsteem TARGET2-Eesti

TARGET2-Eesti on üleeuroopalise pankadevahelise süsteemi TARGET2 osasüsteem, mida haldab Eesti Pank. TARGET2 arveldab eurodes algatatud makseid reaajas. Makseid arveldatakse ühekaupa. Süsteem on mõeldud kiireloomuliste suurmaksete arveldamiseks.

TARGET2 on oma finantsmõju ja teiste finantsturutaristutega seotuse tõttu süsteemselt oluline. TARGET2-le ja selle osasüsteemidele rakenduvad süsteemselt olulistele maksesüsteemidele kehtestatud

¹² LVPS – *large value payment system*.

¹³ RPS – *retail payment system*.

¹⁴ PIRPS – *prominently important retail payment system*.

¹⁵ ORPS – *other retail payment system*.

¹⁶ CPMI-IOSCO põhimõtete kohaselt on lisaks väärtpaberiarveldussüsteemidele ka väärtpaberite keskdepositooriumid, kesksed osapooled ja kauplemistehbehoidlad süsteemselt olulised taristud nende kriitilise rolli tõttu turgudel, mida nad teenindavad.

järelevaataja nõuded eurosüsteemi keskpankade hallatavatele süsteemidele tehtud eranditega. Need nõuded on sätestatud EKP määruses EKP/2014/28¹⁷.

TARGET2 järelevaataja on Euroopa Keskpank. Eurosüsteemi keskpangad võivad TARGET2 järelevaatamisse panustada vabatahtlikkuse alusel. Osasüsteemi TARGET2-Eesti järelevaatamise kohustus on Eesti Pangal. TARGET2-Eesti järelevaatamisel lähtub Eesti Pank lisaks käesolevale raamkavale eurosüsteemi TARGET2 järelevaatamise juhiseist.

TARGET2-Eesti järelevaatamisel keskendub Eesti Pank seirele ja analüüsile. Osasüsteemi eraldi ei hinnata ja selle kohta ei tehta eraldi soovitusi. Need tegevused on eurosüsteemiülese järelevaatamise osa ja Eesti Pank osaleb neis vastavalt eurosüsteemiüleises järelevaatamises osalemise põhimõtetele (vt allpool).

Nasdaq CSD SE hallatav Eesti väärtpaberiarveldussüsteem

Väärtpaberiarveldussüsteem võimaldab täita isikute omavahelisi varalisi kohustusi, mis hõlmavad finantsinstrumente ehk väärtpabereid. Väärtpaberikohustuste täitmisega võib kaasneda rahaarveldus (makse vastu tehingud, DvP), aga ei pruugi (makseta tehingud, FoP).

Väärtpaberiarveldussüsteem on süsteemselt oluline oma kriitilise rolli tõttu ning süsteemile rakenduvad väärtpaberite arveldussüsteemidele kehtestatud järelevaataja nõuded (lisa 2).

Nasdaq CSD SE on Balti riikide üleselt tegutsev deponoorium, mis asub Lätis. Nasdaq CSD hallatava Eesti väärtpaberiarveldussüsteemi järelevaatamise vastutus on Eesti Pangal. Eesti väärtpaberiarveldussüsteem kuulub Eesti Panga igapäevase järelevaatamise alla ülalkirjeldatud järelevaatamise protsessi kohaselt. See hõlmab seiret, analüüsi, hindamist ja soovitude tegemist. Hindamiste ja soovitude tegemisel teevad Baltimaade keskpangad koostööd, kuna Nasdaq CSD hallatavad Balti väärtpaberiarveldussüsteemid tegutsevad ühel tehnilisel platvormil. Lisaks teeb Eesti Pank koostööd Finantsinspeksiooniga ja osaleb koos teiste Balti riikide keskpankade ja järelevalveasutustega Nasdaq CSD järelevalvelise kolleegiumi töös, mida juhib Läti finantsjärelevalveasutus (FCMC¹⁸).

Nets Estonia ASi hallatav kaardimaksete süsteem

Nets Estonia ASi hallatav kaardimaksete süsteem töötleb kaardimakseid. Kaardimaksed arveldatakse ehk töötlemise tulemusena leitud pankadevahelised kohustused õiendatakse pankadevahelistes maksesüsteemides.

Kaardimaksete süsteem on oluline maksesüsteem, kuna see avaldab kaarditehingute suure osatähtsuse tõttu mõju raharingluse sujuvale toimimisele. Kaardimaksete süsteemile rakenduvad silmapaistvalt olulisele maksesüsteemile kehtivad nõuded (vt lisa 2).

Nets Estonia ASi hallatav kaardimaksete süsteem kuulub Eesti Panga igapäevase järelevaatamise alla ülalkirjeldatud järelevaatamise protsessi kohaselt. See hõlmab seiret, analüüsi, hindamist ja soovitude tegemist. Kaardimaksete süsteemi järelevaatamisel teeb Eesti Pank koostööd Finantsinspeksiooniga, kuna pankade vastastikuste rahaliste kohustuste õiendamine kuulub pankade, mitte süsteemi vastutusalasse.

¹⁷ EKP määrus süsteemselt oluliste maksesüsteemide järelevaatamise kohta ehk nn SIPSi määrus.

¹⁸ *Financial and Capital Market Commission.*

Lisaks täidab Eesti Pank allkirjeldatud moel järelevaataja kohuseid seoses muude kohalike maksesüsteemidega ja eurosüsteemiüleses järelevaatamises osalemisega.

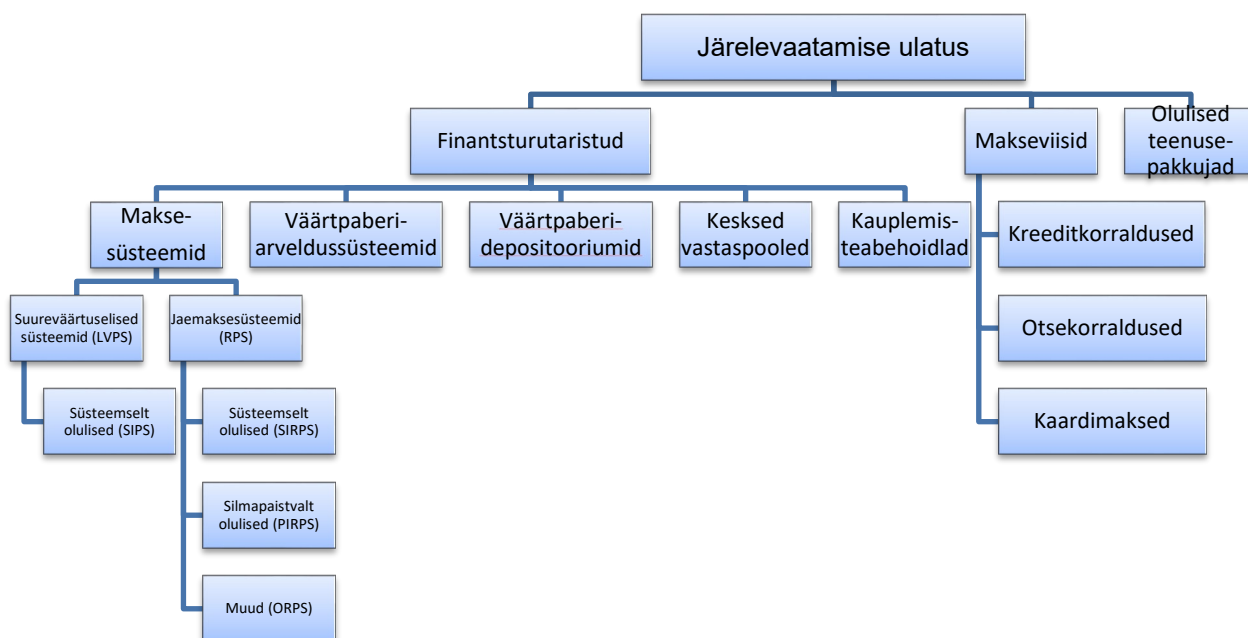
Makseasutustevahelised maksesüsteemid

Makseasutuste maksesüsteemi defineerib makseasutuste ja e-raha asutuste seadus¹⁹ kui rahaliste vahendite edastamise süsteemi, mis toimib kokkulepitud ja standarditud reeglite alusel ning mille abil maksetehinguid töödeldakse ja arveldatakse.

Makseasutuste hallatavad maksesüsteemid ei mõjuta Eesti finantssüsteemi stabiilsust ega rahapoliitika tegemist ega ole ka raharingluse seisukohalt olulised. Eesti Pank täidab makseasutuste suhtes makseasutuste ja e-raha asutuste seadusest tulenevat kohustust anda hinnang maksesüsteemide toimimise reeglite ja põhimõtete kohta (vt lisa 3).

Eurosüsteemiüleses järelevaatamises osalemine

Eurosüsteemis on järelevaadatavateks finantsturutaristuteks maksesüsteemid, väärtpaberite arveldussüsteemid, väärtpaberidepositooriumid, kesksed vastaspooled (CCP) ja kauplemisteabehoidlad (TR). Lisaks sellele panustavad keskpangad oluliste makseviiside ja oluliste teenusepakkujate järelevaatamisse (vt allolevat joonist).

Eesti Pank osaleb eurosüsteemiüleses järelevaatamises kaudselt, see tähendab maksete ja väärtpaberite järelevaatamise töögrupi²⁰, turu infrastruktuuride ja maksete komitee²¹ ning eurosüsteemi otsustusprotsessi raames.

¹⁹ MERAS § 3 (4).

²⁰ Payment and Securities Oversight Working Group, PSOWG.

Eesti Pank võib osaleda eurosüsteemiüleses järelevaatamises vabatahtlikkuse alusel otseselt, töötades aktiivselt kaasa eurosüsteemi järelevaatamise protsessis, lähtudes konkreetse taristu olulisuse ja riskipõhisuse põhimõttest.

Eurosüsteemiülese järelevaatamise alla kuuluvatest finantsturutaristutest on Eesti turuosaliste omavaheliste rahaliste kohustuste täitmiseks olulised ja avaldavad mõju nii finantsstabiilsusele kui ka raharingluse sujuvale toimimisele EBA Clearingu hallatav maksesüsteem STEP2²² ning ühtne väärtpaberite arveldusplatvorm TARGET2-Securities. STEP2 ja T2Si järelevaataja on Euroopa Keskpank. Eurosüsteemi keskpangad panustavad nende taristute järelevaatamisse vabatahtlikkuse alusel. Eesti Pank osaleb eurosüsteemiüleses järelevaatamises kaudselt, vajaduse ja võimaluse korral ka otseselt.

---

²¹Market Infrastructure and Payments Committee, MIPC.

²² STEP2s ja RT1s arveldatavad Eesti pankadevahelised maksed moodustavad märkimisväärse osa Eesti krediidikorraldustest.

Lisa 1. Järelevaatamise põhimõtted ja koostöökokkulepped

1. Maksesüsteemidele kehtivad põhimõtted

- 1.1. [Principles for financial market infrastructures, 2012 \(CPMI-IOSCO\)](#)
- 1.2. [Assessment methodology for the principles for FMI and the responsibilities of authorities, 2012 \(CPMI-IOSCO\)](#)
- 1.3. [Recovery of financial market infrastructures, 2014 \(CPMI-IOSCO\)](#)
- 1.4. [Guidance on cyber resilience for financial market infrastructures, 2016 \(CPMI-IOSCO\)](#)
- 1.5. [Eurosystem oversight policy framework, 2016 \(ECB\)](#)
- 1.6. [Regulation of the European Central Bank on oversight requirements for systemically important payment systems, 2014, mida täiendati aastal 2017](#)
- 1.7. [Decision \(EU\) 2017/2097 of the ECB of 3 November 2017 on the methodology for calculating sanctions for infringements of the oversight requirements for systemically important payment systems](#)
- 1.8. [Oversight guide for SIPS, 2015 \(ECB\)](#)
- 1.9. [Revised oversight Framework for retail payment systems, 2016 \(ECB\)](#)
- 1.10. [Revised assessment methodology for payment systems, 2018 \(ECB\)](#)
- 1.11. [Oversight expectations for links between retail payment systems \(OELRPS\), 2012 \(ECB\)](#)
- 1.12. [Eurosystem Cyber Resilience Strategy for financial Market Infrastructures, 2017](#)
- 1.13. [Cyber Resilience Oversight Expectations, 2018](#)
- 1.14. [TIBER-EU Framework, 2018](#)

2. Väärtpaberite arveldussüsteemidele kehtivad põhimõtted

- 2.1. [Principles for financial market infrastructures, 2012 \(CPMI-IOSCO\)](#)
- 2.2. [Assessment methodology for the principles for FMI and the responsibilities of authorities, 2012 \(CPMI-IOSCO\)](#)
- 2.3. [Central Securities Depositories Regulation \(CSDR\)](#)
- 2.4. [CSDR Regulatory Technical Standards](#)
- 2.5. [European Market Infrastructure Regulation \(EMIR\)](#)
- 2.6. [EMIR Regulatory Technical Standards](#)
- 2.7. [T2S Oversight Framework, 2018](#)

3. Makseviisidele kehtivad põhimõtted

- 3.1. [Harmonised oversight approach and oversight standards for payment instruments, 2009 \(ECB\)](#)
- 3.2. [Oversight framework for direct debit schemes, 2010 \(ECB\)](#)
- 3.3. [Guide for the assessment of direct debit schemes against the oversight standards, 2014 \(ECB\)](#)
- 3.4. [Oversight framework for credit transfer schemes, 2010 \(ECB\)](#)
- 3.5. [Guide for the assessment of credit transfer schemes against the oversight standards, 2014 \(ECB\)](#)
- 3.6. [Oversight framework for card payment schemes – Standards, 2008 \(ECB\)](#)
- 3.7. [Guide for the assessment of card payment schemes against the oversight standards, 2015 \(ECB\)](#)
- 3.8. [Report on electronic money, 1998 \(ECB\)](#)
- 3.9. [Electronic Money systems security objectives, 2003 \(ECB\)](#)

4. Koostöökokkulepped

- 4.1. *Koostöökokkulepe Eesti Panga ja Finantsinspektsiooni vahel raha- ja väärtpaberiarvelduste järelevaatamise ja järelevalve kohta, 2019*
- 4.2. [Koostöökokkulepe Läti ja Eesti finantsjärelevalveasutuste ning Läti, Eesti ja Leedu keskpankade vahel Nasdaq CSD SE järelevalvamise ja järelevaatamise kohta, 2017](#)

Lisa 2. Finantsturutaristute ja makseviiside järelevaatamise nõuded

Rahvusvaheliste CPMI-IOSCO põhimõtete rakendamine finantsturutaristutele

PÕHIMÕTE	Maksesüsteemid			Väärtpaberite arveldussüsteem	Depositoorium	Keskne vastaspool	Kauplemiss- teabehoidla
	SI(R)PS ²³	PIRPS ²⁴	ORPS ²⁵				
1. Õigusraamistik	X	X	X	X	X	X	X
2. Juhtimine	X	X	X	X	X	X	X
3. Riskide juhtimise raamistik	X	X	X	X	X	X	X
4. Krediidirisk	X			X		X	
5. Tagatised	X			X		X	
6. Krediidiriski katmise nõuded CCPdele						X	
7. Likviidsusrisk	X			X		X	
8. Arvelduse lõplikkus	X	X	X	X		X	
9. Rahaarveldused	X	X		X		X	
10. Füüsiliste väärtpaperite tarned				X	X	X	
11. Nõuded väärtpaperite keskdepositooriumidele					X		
12. Nõuded süsteemidele, mis arveldavad mitmeid omavahel seotud kohustusi				X		X	
13. Süsteemi liikme maksejõuetuse protseduurid	X	X	X	X	X	X	
14. Kliendi positsioonide ja tagatise kaitse						X	
15. Äririsk	X			X	X	X	X
16. Esindaja- ja investeerimisrisk	X			X	X	X	
17. Operatsiooniline risk	X	X	X	X	X	X	X
18. Juurdepääsu ja osalemise kriteeriumid	X	X	X	X	X	X	X
19. Mitmeastmeline osalemine	X			X	X	X	X
20. Finantsturutaristute ühendused				X	X	X	X
21. Tõhusus	X	X	X	X	X	X	X
22. Kommunikatsiooniprotseduurid	X	X		X	X	X	X
23. Avalikustamise reeglid	X	X	X	X	X	X	X
24. Kauplemiss- teabehoidlate avalikustamise reeglid							X
Süsteemile kohaldatavate põhimõtete arv	17	11	9	20	15	22	12

²³ Süsteemselt oluline (jaemakse)süsteem, *systemically important (retail) payment system*.

²⁴ Silmapaistvalt oluline jaemaksesüsteem, *prominently important retail payment system*.

²⁵ Muu jaemaksesüsteem, *other retail payment system*.

Makseviisidele (kreedikorralduste, otsekorralduste ja kaardimakse skeemidele) kehtivad nõuded

1. Õigusraamistik peab olema põhjendatud, selge ja läbipaistev ning jõustatav kõikides asjaomastes õigusruumides.
2. Makseskeemide kasutajatele tuleb kättesaadavaks teha makseskeemi puudutav teave, sh info riskide kohta.
3. Skeemi omanik peab tagama skeemi turvalisuse, töökindluse ja talitluspiidvuse.
4. Makseskeemi halduskord peab olema tõhus ja läbipaistev.
5. Skeemi omanik peab haldama ja juhtima makseviisi arveldamisega seotud finantsriske.

Lisa 3. Makseasutuste maksesüsteemide põhimõtetele ja reeglitele hinnangu andmine

1. Makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse (edaspidi MERAS) paragrahvi 15 lõike 1 punkti 18 kohaselt annab Eesti Pank hinnangu makseasutuse kirjeldatud maksesüsteemi toimimise tehnilistele, majanduslikele ja õiguslikele põhimõtetele ning selle süsteemi tööd korraldavate reeglite kavandile.
2. Maksesüsteemi põhimõtetele ja reeglitele hinnangu saamiseks tuleb Eesti Pangale esitada kirjalik taotlus ning lisaks järgmised dokumendid:
  - 2.1. taotleja juriidilist staatust ja tegevust kirjeldavad dokumendid (põhikiri, makseteenuse osutamise tegevusluba)
  - 2.2. taotleja organisatsiooni struktuuri kirjeldus, mis sisaldab vajaduse korral tema agentide või filiaalide kasutamise või teenuse edasiandmise korra kirjeldust ning tema osalust nii riigisisestes kui ka rahvusvahelistes maksesüsteemides
  - 2.3. pakutavate või kavandatavate makseteenuste kirjeldus
  - 2.4. loodava maksesüsteemi kirjeldus, mis kajastab süsteemi toimimise üldiseid ja tehnilisi tingimusi ning õiguslikke põhimõtteid
  - 2.5. muud Eesti Panga nõutavad lisaandmed ja -dokumendid
3. Hinnates, kas makseasutuse loodav süsteem on maksesüsteem, lähtub Eesti Pank MERASi paragrahvi 3 lõikes 4 toodud maksesüsteemi definitsioonist: „maksesüsteem on rahaliste vahendite edastamise süsteem, mis toimib kokkulepitud ja standarditud reeglite alusel ning mille abil maksetehinguid töödeldakse ja arveldatakse“.
4. Kui makseasutuse loodav süsteem ei ole Eesti Panga hinnangul maksesüsteem, edastab Eesti Pank taotluse esitajale selle kohta kirjaliku vastuse.
5. Eesti Pank annab maksesüsteemi toimimise põhimõtetele ning selle süsteemi tööd korraldavate reeglite kavandile hinnangu kuni kuue kuu jooksul pärast kõigi hinnangu andmiseks vajalike materjalide kättesaamist.
6. Kui esitatud andmete ja dokumentide põhjal ei ole võimalik veenduda, kas makseasutuse loodav maksesüsteem vastab kehtestatud nõuetele, või kui on vaja kontrollida muid taotlejaga seotud asjaolusid, võib Eesti Pank nõuda lisaandmete ja -dokumentide esitamist.
7. Eesti Pank kehtestab makse- ja arveldussüsteemide olulisuse kriteeriumide alusel maksesüsteemile kohaldatavad järelevaatamise nõuded.